

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — 4 cor.
Pe 1/2 de an — — — 2 „
Pe 1/4 de an — — — 1 „
Un număr 8 fileri.

Pentru străinătate:
Pe un an — — — 6 cor.
Pentru America:
Pe un an — — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația:

BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aci să primese anunțuri cu prețuri moderate.

Dela Răsărit pân' la Scăpătat,

În tot locul unde trăesc lucrători, unde robii despoiați muncesc din greu capitatului... se umfă inundația roșie și valurile-i puternice tot mai tare se sbat și tot mai mult se ridică. De geaba pun înainte-i zăgazuri tari, le mătură și ocupă locuri noi și iarăși noi. Într'o zi sosește știrea din Buenos-Aires despre reușita socialdemocrației la alegerile de acolo, unde stăpînirea zeci de ani într'una cu teroarea cea mai nemiloasă a înăbușit mișcarea muncitorească. În altă zi partidul muncitorilor din Africa-de-Sud dă un răspuns demn guvernului apăsător: cu un avînt curajos cîștigă majoritatea în Cameră. Din China și din Iaponia vin știri despre răspîndirea organizării conștiente a proletariatului, tot atunci cînd poporul Bulgariei rănite în război, caută scut sub steagul socialismului și la alegeri îl duce la izbîndă strălucită.

Toate astea și alte semne ale revărsării roșii ne vin în minte acum, cînd sosese vești despre *învîngerea luminoasă a tovarășilor francezi*. Alegerile de balotaj ținute Duminecă, *au ridicat numărul mandatelor socialdemocrate la o sută două*, așa că acum cu treizeci și cinci vor fi mai mulți decît în cielul trecut apărătorii muncitorimei în parlament.

O privești încintătoare e pentru noi învîngerea aceasta frumoasă. Și e îmbucurătoare pentru noi izbînda aceasta, căci noi, cari trăim în temnița Ungariei, cu mult dor privim înspre Apus, întocmai cum privește robul din închisoare spre mica ferestruie, care aduce lumină în întunecimea noastră. Dinspre Apus vine progresul și libertatea iar dacă lumea din Apus pășește înainte, nici Ungaria nu poate rămînea în locul de astăzi, în starea dinainte de 1848, în care a dus-o Tisza și soții lui.

Apusul însă se mișcă și valurile-i mereu se ridică. Pe ape mîndru înroșite se leagănă corabia progresului omenirii, ce sigură își ține drumul spre țintă. Inundația roșie s'a revărsat anul trecut peste Danemarca, peste Olanda și acum — zilele trecute — în Suedia. În toate trei țările socialdemocrația a cules frumoase rezultate politice. Și iată, acum s'a alăturat de ele și Franța, care de un secol și jumătate merge în fruntea progresului omenirii, ademînd și azi lumea cu promisiuni înroșite ca zorile dimineții. Acum Franța — tot asemenea Danemarca și Olanda — voiește să alecătuia-că o nouă lege electorală, mai bună și mai dreaptă și prin asta dau puțință claselor de jos să se ridice. Pe lingă asta se mai ocupă și cu reforme sociale și financiare — deasemenea și Olanda și Danemarca —, ca să mai ușureze viața muncitorimei și să împartă mai cu dreptate poverile. Înaintarea revărsării roșii le face astea toate. Cel amenințat de pericol serios de regulă se învoiește a face îngăduințe și

jertfe serioase. Acolo unde crește pericolul roșu, acolo mai nainte ori mai tîrziu și burghezimea își dă seama că trebuie să aducă jertfe. „Pe vaporul ce se scufundă învață omul a se ruga.“

Văzusem zile trecute creșterea puternică a inundației roșii și în Germania, în săptămîna roșie, cînd în citeva zile 130 mii de membrii noi s'au alăturat la partid și aproape 80 mii abonați noi s'au ridicat lingă foile socialiste. Până la alegerile viitoare ce puternică tabără va fi acolo, care se va grăbi să voteze roșu!

Dar uite, aici e colțul acesta de Asie, împărăția țarului Tisza. Reacțiunea selbatică a justiției și autorităților zadarnic sugrumă poporul, zadarnic îl apasă criza economică venită în urma politicii balcanice și de geaba îl

chinue scumpetea răsărită pe urmele politicii vamale a agrarilor: totuși și muncitorimea flămîndă, stoarsă, dripită și necăjită de aici cu mîndrie își ridică capul și cu cite un gest arată ce vrea, că dorește să ia parte la acea luptă frumoasă și de însemnătate istorică, în care a intrat proletariatul fiecărei țări dela Răsărit pîn' la Scăpătat. Zilele trecute a fost săptămîna roșie a noastră, care a adus mii de abonați pentru foile partidului și mai multe mii de membrii noi partidului.

...Noi de aici, din temnița ungară privim spre Apus, de unde se apropie libertatea, se apropie cu pași siguri... însă nu așteptăm în nelucrare, ci puternic scuturăm ușa temniței, lovim peretii și vom ieși din ea, va trebui să ne scăpăm odată, să ne împreunăm cu marea inundație roșie, care va cutropi tot ce e negru.

Ce trebuie să știm pentru cîștigarea dreptului de vot?

Fiecare tovarăș să-și cîștige dreptul de vot!
Fiecare tovarăș să-și lumineze prietenii, cum să-și cîștige și ei dreptul de vot!

Cine e alegător?

Că cine e alegător și ce e delipsă pentru cîștigarea dreptului de vot, o poate ști orișicine din broșura „**Cine are drept de alegător?**“, ce a apărut acum și cu prețul de 6 fileri se află spre vînzare la *Administrația „Adevărul“*, Budapesta, VIII., Conti-utca 4.

Fiecare tovarăș să o cetească!
Fiecare tovarăș să o răspîndească!

Adeverirea științei de carte

e delipsă tuturor acelora, cari n'au certificat școlar de pe clasa 6-a elementară (sau altă școală egală cu asta). Toți aceia cari n'au deja la mînă astfel de certificat, să nu aștepte că îl vor cîștiga apoi, ci la tot cazul să depună examenul de scris și cetit.

În afacerea examenelor trebuie luate în seamă următoarele:

Fiecare muncitor să grijească de anunțurile prin cari autoritățile respective aduc la cunoștință începerea examenelor și cheamă pe locuitori să se prezinte. După dispozițiile anunțurilor acestora trebuie să se orienteze apoi orișicine.

In general

următoarele trebuie știute în afacerea examenelor:

Orișicine a împlinit 24 ani, poate să depună examenul.

Examenul se face în limba ce o vorbesc mai mulți inși din localitatea sa (a celui ce depune examenul).

Examenul constă din cinci rînduri cetit și două rînduri scris.

Toți acei cari au împlinit 24 de ani, cari scriu și cetesc într'o limbă ce în localitate lor o vorbesc mai mulți, la tot cazul să se prezinte înaintea comisiei examinătoare.

Să ducă cu ei un atestat (carte de lucru sau extras de botez etc.) din care li-se poate stabili *vîrsta*.

Comisiunea e **îndatorată** ada certificat tuturor celor ce știu scrie și ceti.

Cunoașterea ortografiei nu e delipsă.
Certificatul trebuie păstrat bine. Cel care va

fi respins de comisie, să anunțe celei mai apropiate secțiunii a partidului socialdemocrat sau la secretariatul central al partidului.

E datorința elementară a fiecărui tovarăș, de-a se prezenta înaintea comisiei de examinare.

Tot datorința tuturor tovarășilor e de-a duce cît mai mulți camarazi ai lor la examen.

Certificatul de eliberare

Pentru cîștigarea dreptului de alegător e de-o însemnătate dintre cele mai principale, ca acel lucrător meseriaș sau calfă de comerciant, care a fost ucenic, să-și poată arăta certificatul de eliberare.

Fiecare tovarăș, care a fost ucenic și n'are la îndemînă certificatul de eliberare, să și-l procure în timpul cel mai scurt.

Autoritățile industriale (iparhatóságok) sunt îndatorate a face urgent certificatele de eliberare.

Acei cari s'au eliberat în cercul vreunei autorități industriale, să se adreseze la autoritatea respectivă. Cei ce au ieșit de calfă în vreun oraș cu dreptul de municipalitate (törvényhatósági joggal felruházott város), să se adreseze pentru certificat consiliului orașenesc (városi tanács); cei ce au fost sloboziți de calfă într'un oraș cu magistrat (rendezett tanácsu város), se vor adresa căpităniei orașului (rendörkapitány), iar cei ce au ieșit de calfă în vreo comună, se vor adresa solgăbirăului.

În înțelesul §-ului 73. din art. de lege XIV. din 1913. atît rugăriile cît și certificatele sunt scutite de timbru.

Acel funcționar public, care refuză pe nedrept servirea atestatelor delipsă pentru adeverirea dreptului de alegător, acela pe baza §§-ilor 3 și 4 din art. de lege 23 din 1913, comite delict și poate fi pedepsit cu osîndă de pînă la doi ani temniță.

Tovarăși! Dacă cineva nu primește certificatul cerut, despre acest caz să facă arătare la secțiunea cea mai apropiată a partidului, sau la secretariatul central al partidului.

Tovarăși! Faceți-vă datorința și arătați că puteți să biruiți toate șiret icurile legii!

Forma rugărei — ce trebuie trimisă ca **scrisoare recomandată** — e următoarea:

Tekintetes
Ipartestület!
sau
Városi tanács!
Rendőrkapitány ur!
Szolgabíró ur!
Elöljáróság!

N. N. (se va aminti numele măestrului și caracterul meseriei la care a fost aplicat ca învățcel) mesternek voltam tanonca. Felszabadultam 18----- hó-----én. (Aici se va aminti anul, luna și ziua, în care respectivul a ieșit de calfă.) Arra kérem: méltóztassék a felszabadulásomról szóló iparhatósági bizonyítván az 1913: 14. tc. 73. §-a alapján részemre megküldeni.

Kelt----- 1914-----

Tisztelettel:

N. N.

(Strada și nrul casei.)

CRONICA

IN ȚARA.

*

Ședințele delegațiilor.

Delegațiile își urmează ședințele și într-una deapănă budgetul ministrilor comuni: de externe, de război și de finanțe. Până acum s'au ținut numai ședințele diferitelor subcomisiuni, cari au desbătut aparte toate afacerile. Săptămîna viitoare se vor începe ședințele plene, adică acelea, la cari vor lua parte toți delegații împreună.

*

La ședințele subcomisiunilor delegației ungare au luat parte și opoziționiștii, atacînd politica externă alui Berchtold, care a dus monarhia la sapă de lemn. Din partea opoziției a vorbit Andrassy, Apponyi, Károlyi și alții. S'au luat la discuție și chestiunea românească din Ungaria, dar aici opoziționiștii maghiari au apucat pe ape șoviniste, spunînd că cererile românilor din Ungaria sunt nedrepte. Iarăși s'au auzit pretențiunea aceia, să se întărească granița de către România a Ungariei, adică să se ridice cetăți și fortificațiuni la graniță, ca în cazul unui război cu România armata austro-ungară să fie scutită. Așa zic șovinistii. Ca și cînd numai asta ar mai lipsi și atunci fericirea ar fi deplină. Par'că cu întărirea graniței s'ar putea asigura pacea în Ardeal. Poftească stăpînitorii maghiari și deo putință de viață tuturor națiunilor din Ungaria și atunci

toți se vor simți bine aici. Atunci nu va fi lipsă de întărirea graniței, de cheltuirea altor sute de milioane.

*

În delegația austriacă, unde sunt și cîțiva socialiști, încă s'a discutat chestiunea românească din Ungaria. Tovarășul *Ellenbogen* după ce a criticat politica ministrului de externe, a spus că pacea românească o cere interesele întregii monarhii și ministrul de externe nu trebuie să lase, ca de dragul șovinistilor maghiari să sufere monarhia întreagă. Aceasta a spus-o un socialist, un tovarăș al nostru, care n'a avut de gînd să părăsească pe nimeni, ci numai adevărul l-a grăit.

Alți delegați austriaci încă au vorbit despre chestia românească și toți au fost contra planului de-a întări granița de către România a Ungariei.

Viitoarea armată flămînzește. În Bihor — desigur că toamai în Bihor — se asentează meșteri ai foamei. Cazul s'a întimplat în ziua asentărilor din cercul Marghitta. Aici dintre 678 de feciori numai 350 au putut fi supuși jurămîntului, pentru că numai atîția s'au putut lupta cu foamea. Pe membrii comisiei de asentare ia surprins faptul că „materialul“ e atît de prăpădit și cea mai mare parte a tinerilor sunt slăbiți până la oase. Ofițerii și medicii îngroziiți s'au interesat la oamenii autorităților, cari au dat deslușiri cu totul deosebite. Au spus că n'impurimile acelea, din cauza lipsei oamenii abia se nutresc și că 30 la sută din tinerii obligați armatei, au flămînzit toată iarna. Cea mai mare parte a tinerimei n'a putut suferi starea din Bihor, spre a putea fi „material“ bun militarismului. Cea mai mică parte a tinerilor va primi poate atîta nutremit în armată, ca să prindă putere...

Această asentare s'a făcut la 6 Mai 1914, după Christos. Tot în ziua aceea, cînd parlamentul a votat cu unanimitate budgetul de 2.250.000.000, adică două miliarde și două sute cincizeci milioane de coroane și pe deasupra ministrul de finanțe a înaintat Camerei un nou proiect de împrumut de 400.000.000 (patru sute de milioane) coroane. Iar aceste miliarde și acest scump împrumut îl vor plăti și flămînzii din Bihor și alte părți. Ba chiar acești nenorociți îl vor plăti mai mult.

Fericită țară, n'ai ce zice.

IN STREINĂTATE.

Triumful socialiștilor din Argentina (America). În 22 s'au ținut alegerile de deputați în Argentina, fiind aleși jumătate dintre deputați, căci acolo așa-i legea: totdeauna numai jumătate sunt aleși odată. În Buenos-Ayres, capitala țării, a fost mai crîncenă lupta, partidul socialdemocrat a stat față de trei partide burgheze (domnești).

În Argentina e obligat să voteze fiecare bărbat la vîrsta de 18 ani. Cel care nu votează e pedepsit cu 10 peso (47.50 cor.).

Pentru listele partidului socialist s'a dat peste 43.000 de voturi, radicalii au primit numai 37.000, partidul guvernului 20.000, iar clericalii (partidul popilor) au cîpătat abia 13.000 de voturi. Socialiștii au eucerit șapte mandate. Două mandate erau eiștigate mai demult, așa că acum în parlamentul Argentinei sunt 9 deputați socialiști, cari luptă pentru interesele clasei muncitoare.

Dar isbînda tovarășilor noștri din Buenos-Ayres e de-o însemnătate cu atît mai mare, că ei a trebuit să lupte și față de acuzele netrebnice ale clasei de sus. Ei au candidat și pe tovarășul Dickmann, care e din Rusia și pe Zuccaginni, care e din Italia, iar domni din cauza asta spuneau că socialiști țin cu străinii și sunt dușmanii patriei lor. Dar răspunsul din partea clasei muncitoare a fost, că au ales pe toți candidații partidului socialist. Triumful acesta frumos a însuflețit mult pe tovarășii din America de sud, căci victoria aceasta prevestește totodată, că peste scurt timp și'n celelalte state americane va învinge puterea poporului. Da, în toate țările poporul oropsit se descătusează și învinge pe tirani, numai noi români din Ungaria tăcem și răbdăm.

102 deputați socialiști în Franța.

Am scris în numărul trecut despre alegerile parlamentare din Franța, cari în ziua primă au adus rezultate frumoase partidului socialdemocrat. Duminecă, în 10 Mai s'au făcut apoi balotagiile, acelor tucheiere a adus partidului socialist o isbîndă dintre cele mai înalțătoare. De data asta socialiștii au primit 62 mandate și astfel împreună cu cele 40, primite la alegerile principale, *partidul socialdemocrat va intra în noua Cameră cu 102 de mandate.*

Rezultatul acesta strălucit să datorește în mare parte luptei demne și desinteresate, ce a dus-o partidul împotriva serviciului de trei ani la armată. După alegerile încheiate deja, compunerea Camerei franceze e următoarea: 192 radicali uniți, 102 socialdemocrați, 22 socialiști radicali, 31 radicali de stingă, 35

FOIȚA

NICOLAU COPERNICUS.

(Viața unui astronom renumit.)

— Urmare. —

Nicolae Copernicus s'a născut la 19 Februarie 1473 în orașul Thorn. Acest orașel se află pe malul rîului Vistula și pe timpul acela aparținea Poloniei, care pe timpul lui Copernicus era un stat independent și puternic. De atunci nefericita țară a fost împucătă și împărțită, partea nordică în care se afla orașul Thorn au alăturat-o Germaniei.

Familia lui Copernicus a fost de origine din Cracovia. Tatăl astronomului mutat în Thorn exercita meseria de brutar (pech); era un om cu vază de oarece a fost ales membru în consiliul comunal.

Copernicus s'a făcut educația primaoară în acest orașel și de tînar s'a observat la el atragerea ce o avea în spre știință. Pe cînd colegii lui școlari se jucau, el retras învăța cu stăruință. La etatea de 10 ani a rămas orfan de tată și de atunci a fost luat de unchiul său, un arhiepiscop și sub îngîria lui a învățat mai departe.

După absolvirea învățămîntului mediu — la etate de 18 ani — Copernicus s'a înscris în Universitatea din Cracovia. A studiat medicina. Universitatea din Cracovia pe timpul acela avea mulți profesori renumiți, dintre cari era mai remarcabil profesorul de astronomie Albert Brudzewsky.

Copernicus cerceta cu multă atragere conferințele acestui profesor, care a deșteptat în el dragostea pentru astronomie și s'a hotărit a-și consacra viața acestei științe. Profesorul învăța pe Copernicus nu numai în Universitate, ci și în ore particulare, l-a învățat cum să întrebuinteze instrumentele astronomice, astfel că pe atunci făcea singur observațiuni. Pe lângă asta, Copernicus își continua studiul medicinei, până și-a procurat diploma de medic.

Și pe timpul acela era obiceiul ca tinerii studenți după ce eșiau din universitate să-și ia drumul să cutreere țerile streine și cercetau orașele mai de seamă din Europa. În special cercetau Italia, a cărei universități și profesori renumiți, bogatele amintiri istorice, comorile risipite ale artei și plaiurile romantice prezentau multe de văzut și de studiat. Și Copernicus această țară și-a ales-o pentru continuarea studiilor sale. Cînd și-a absolvat studiile în Cracovia și-a pus deciziunea în practică. La etate de 23 ani a plecat în Italia.

Întîi s'a stabilit în Padua*. Aici s'a întreținut 3 ani și s'a ocupat cu studiul medicinei, dar nu și-a uitat nici de știința sa favorită, de astronomie.

Foarte des făcea excursiuni la Bologna pentru a asculta conferințe la univertitatea de acolo. Numele lui a devenit tot mai cunoscut

* Padua, orașul unde Galilei, deasemenea mare astronom renumit, a fost profesor timp de 18 ani. El a declarat în fața atotputernicului Papă de atunci: „Eppur si muove“ (totuși se mișcă pămîntul), pentru care îndrăzneală a fost osîndit la închisoare.

în Italia, așa că după terminarea studiilor din Padua, în etate de 27 ani, a fost chemat la Roma pentru a preda cursuri de astronomie la universitatea de acolo. Timp de 4 ani a fost Copernicus profesorul universității din Roma.

În acest timp, cu conferințele sale științifice, dar clare a strîns în jurul său un număr mare de auditori. Pe atunci nu expunea astronomia după convingerea sa, ci așa cum se învăța pe timpul acela în toată Europa adică după cum a scris-o Ptolomeus înainte de Copernicus cu 1300 de ani. Ptolomeus era grec și a trăit cam la anul 150 după Crist în Alexandria. Acest oraș egiptean timp de 500 de ani a fost centrul savanților greci. Cei mai renumiți astronomi ai epocii acelea erau astronomii din Alexandria. Ei au notat exact stelele fixe, au dovedit forma rotundă a pămîntului, ba au făcut și cîteva măsuri aproape exacte; de exemplu un astronom dintre ei, cu două sute de ani înainte de Crist a socotit că meridianul pămîntului e de 45 mii kilometri, — deși pămîntul are numai 40 mii kilometri, peste poli — avînd în vedere cît erau de primitive instrumentele astronomice pe atunci, putem zice că acesta a fost un rezultat strălucit.

Cunoștințele astronomice din epoca aceia de 500 ani, au fost adunate de Ptolomeus laolaltă și le-a concepiat în scris. După el pămîntul se află în centrul universului și soarele, luna, plantele și stelele fixe se învîrtesc în jurul lui. A spus și aceia, că corpurile cerești ce se învîrtesc în jurul pămîntului fac

oerați de stînga, 77 membrii ai uniunii stînga, 61 radicali moderati, 36 membrii a action liberale, 27 roialisti și bonapartisti, afară de partid și 1 socialist revoluționar. Intreaga Internațională, toți muncitorii din se privesc cu mîndrie și încredere la fap- frumoase ale tovarășilor francezi.

Disolvarea parlamentului român.
 Într-o sesiune trecută Camera de la București a votat pentru a treia oară propunerea de revizuire a constituției române. După asta parlamentul a fost disolvat, urmînd să se facă noile alegeri pentru Constituanta, adică pentru Camera de la Iași, care va face revizuirea (schimbarea) constituției. Revizuirea constă din aceea, că guvernul, care și-a dat seama că stările triste din România de astăzi nu mai pot dăinui mult, și le duc într-una la isbucniri de răsvrătire, și hotărît să de-a citva pămînt țărănilor lepătați de foame și să lărgească dreptul de vot. Pentru asta trebuie revizuirea. Dar toată problema nu-i decît cîrpiătură. Guvernul n'are de gând să facă o preschimbare adevărată. El nu are niște îngăduințe de nimic voiește să se scoale numai țărăimea îndirjită. De aceea și partidul socialdemocrat din România a început o luptă puternică pentru adevăratele interese ale poporului: *pentru pămînt destul țăranilor și pentru votul universal*. La 1 Mai partidul a ținut adunări mari și manifestații în toate orașele din țară. Acesta a fost începutul acțiunii ce va duce-o partidul pînă la alegeri, cari se vor face în 2 Iunie n. și la care partidul va pune candidați în mai multe locuri.

De de lipsă mare pentru toți aceia, cari voiesc să știe dacă au drept de vot și ce trebuie să facă pentru cîștigarea lui!

CINE ARE DREPT DE ALEGATOR?

De Z. RÓNAI

PREȚUL 6 FILERI

Se află de vînzare la Librăria „Népszava“, Budapesta, Erzsebet-körut 35 și la Administrația foii noastre, Budapesta, Conti-u. 4

drum rotund (ca un cerc). 150 de ani după moartea lui Ptolomeus, Alexandria a mers în direcție de ruinare.

În citeva secole s'au dat uitării toate cunoștințele savanților greci din Alexandria și teoria despre rotunjimea pămîntului a fost uitată. Arabii au salvat pe Ptolomeus și știința astronomică de la complectă uitare, cari în anul 700 după Crist au întemeiat un puternic imperiu.

Arabii au făcut cunoștință cu știința greacă și au învățat-o, și-au însușit-o, au dezvoltat-o și au răspândit-o în toate părțile unde au ajuns. Și știința astronomică a lui Ptolomeu au tradus-o în limba arabă. Savanții arabi au ajuns la curțile cuceritorilor din Europa. ba și în universitățile europene unde au fost binevăzuți. Cu ei au ajuns și învățăturile lui Ptolomeus între europeni, a căror atenție din nou a fost atrasă de Ptolomeus și opera sa. Și în Europa au început să se intereseze astronomia cu interesare crescîndă și în timpul lui Copernicus o răspîndeau savanții și în universitățile din Italia și Germania. Copernicus a petrecut 7 ani în Italia și în anul 1502 s'a reîntors în patria sa. Dorea să se întoarcă și munca liniștită: acestei dorințe i-a supus și așezîndu-se în patrie a devenit medic. La 1510 unchiul său arhiepiscopul l-a obligat să devie canonic, ceea ce l-au și denumit pe orașul Frauenburg. Timpul liber și-l-a consacrat celei mai favorite științe a sa astronomiei și filosofiei medicale. Deci Copernicus a îndeplinit 3 misiuni deodată: cea de canonic, cea de astronom și de medic.

Cu știința medicinii a servit binefacerea. În fiecare zi primea bolnavi săraci, pe cari nu-i

VIATA BĂIEȘILOR

LUPTA BĂRBĂTEASCĂ A MINERILOR.

— Greva generală a minerilor din Pécs (Cinci-biserici) și jur. — 3200 mineri în grevă. —

În toate minele de dincolo de Dunăre ale Societății de Navigațiune Dunăreană, de Luni începînd a încetat orice muncă. Robii minelor au negat supunerea și nici un singur om n'a mai mers la lucru.

Cauzele grevei sunt cunoscute de ani îndelungați. Minerii din Pécs și jur, din Mecsek-szabolcs, Somogyi și Vas deja în 1906 au intrat în grevă și au cerut dela societate să le mărească plata. Societatea însă n'a îndeplinit cerința și cu ajutorul autorităților și jandar- milor în decurs de 14 zile i-a reușit să înfrîngă greva. Credea atunci societatea că i-a reușit să înjuge muncitorimea pentru totdeauna. A urmat apoi mai departe despozierea neome- nească și stările s'au înrăutățit mai mult de- cum erau mai înainte.

Astfel nu putea fi vorba de pace și deja la 1907 a urmat greva a doua, care a fost mai puternică decît cea dintîi și a ținut două luni întregi. Zadarnic a fost orice încercare a direcțiunii de-a înfricoșa muncitorimea, căci minerii stăteau ca un zid puternic împotriva loviturilor. După două luni de luptă a fost nevoită societatea să intre în tratative cu muncitorimea, să dea ceva mărire de salar și așa s'a început munca din nou.

Dar nu peste mult s'a dovedit că societatea nu s'a ținut de cuvînt. Minerii în 1910 au înaintat memoriu societății, în care și au as- trîns toate cerințele. Răspunsul la memoriu a fost întârziat mult, deja altă grevă amenința și direcțiunea numai în ultimul moment și-a ve- nit în fire, primind cerințele muncitorilor.

Pacea s'a legat cu următoarele condiții: Muncitorii pentru fiecare Sighet și pentru fie- care zi primesc 30, 20 și 10 fileri mărire de salar. S'a hotărît și aceea, ca vaiarii ajută- tori după doi ani de muncă să devie vaiari, iar muncitorii de transport după doi ani de muncă vor fi vaiari ajutători și pentru înain- țări să primească plată convenită. Societatea în fiecare an prînz anunț aduce la cunoștință înaintările.

Pe baza acestor hotărîri minerii și-au ur- mat munca grea, sperînd, că societatea res- pectă condițiunile de muncă. Domnii capita-

ajuta numai cu sfatul bun, dar și cu medica- mente gratis, ce le pregătea el însuși. Vinde- cările grabnice, ce reușeau de minune i-au făcut un așa renume, că și din mari depărțări alergau bolnavii la el și cu ocazia bolilor pe- riculoase era chemat și la curtea regală.

Și localității sale i-a adus servicii. Frauen- burg se află pe deal și locuitorii aduceau apa din rîu, care era departe de oraș. În această împrejurare nefavorabilă a ajutat Copernicus; cu ajutorul șlipurilor a ridicat apa și a cana- lizat-o la poalele dealului, unde a construit o moară. Aci cu ajutorul instrumentelor făcute de el, a condus apa pe deal de unde cu ajutorul țevilor a fost ușor de condus în toate părțile. Astfel locuitorii orașului, grație savantului Co- pernicus au ajuns la o adevărată canalizare de apă. Copernicus atunci era convins, că pămîntul nu stă nemîșcat ci se învîrtește. Nu și-a publicat convingerea, dar amicii săi i-o cunoșteau, prin ei s'a răspîndit vestea, că este un astronom polonez, care își consacră viața pentru a dovedi că pămîntul se învîrtește.

Mulți au așteptat cu nerăbdare dovedirea, alții l-au luat în ris. S'au aflat domni — așa zisii „din ordinul cavalerilor germani“ — cari au angajat comediantii ambulanti pentru a preda la tîrguri (bălciuri) învățăturile lui Co- pernicus, bătîndu-și joc de el și silindu-se să-l facă de ris. Poporul se îndesuia la reprezen- tațiile clovnilor, iar aceștia din oraș în oraș au făcut rost de cîștiguri minunate. Cu toate că amicii lui Copernicus se sileau să impiedice reprezentațiile, pe savant însă nu l-a supărat departe cu mai multă rîvnă de știința astro- nomică. (Va urma.)

liștii însă aveau altceva de-a face, și-au uitat de orice legămînt.

La plata cea din urmă la o mulțime de vaiari ajutători ar fi trebuit să li-se urce plata cu 20 fileri.

Totdeauna se făceau înaintările muncitorilor la începutul lui Mai. Și acum au așteptat ei să vină odată înaintările, dar înzadar. Faptul acesta a umplut de amar pe toți minerii. Aflînd despre aceasta direcțiunea, a chemat pe cite un muncitor în cancelarie și le aducea la cunoștință că-i pune în altă clasă de plată însă în locul celor 20 de fileri, după cum era învoiala, a dat numai 10 fileri. Iar o parte mare dintre muncitorii cari ar fi trebuit înain- tați au fost nebăgați în seamă. Faptul acesta al direcțiunii a revoltat întreaga muncitorime, care în primul moment era gata de-a intra în grevă.

Duminecă s'a ținut o adunare în Mecsek- szabolcs, pentru a stabili ce e de făcut. La adunare erau de față toți muncitorii minelor din jur.

Dupăce mai mulți au vorbit, adunarea a hotărît ca minerii din toate minele din jur să intre în grevă și să ducă lupta fără încetare, pînă ce nu se va îndupleca direcțiunea socie- tății. Hotărîrea a fost primită cu însuflețire și astfel 3200 mineri de Luni începînd nu mai lucrează.

Însuflețirea și privirea tuturor minerilor din țară urmărește lupta tovarășilor din Pécs și jur. Suntem convinși, că lupta lor va duce la izbîndă!

Răsboiul băieșilor cu Rockefeller „regele“ miliardelor de dolari. — Greva băieșilor din Colorado.

Capitaliștii americani tot atît de cruzi sunt, ba chiar și mai cruzi decît cei din Europa. Și ei tot așa își apără interesele nedrepte cu ajutorul armatei, doar numai atît e deosebirea, că ei înșiși cu banii proprii trebuie să-și sus- țină milițiile, peînd la noi armata țării le stă la îndemînă totdeauna. Dar în America și muncitorii să înarmează împotriva stăpînitorilor.

În Colorado (America) muncitorii băieși dela minele lui Rockefeller au intrat în grevă încă anul trecut în Septembrie. Ei cereau 8 ore de lucru la zi, mărimea plății cu 10 procente și recunoașterea organizației din partea stăpînitorilor de băi. Însă în timpul grevei muncitorii au fost scoși din casele de locuit ale băilor și astfel ei au fost nevoiți a se retrage prin corturi și vizuine, dar miliția băilor nu le-a dat pace nici aici, ci trăgînd mai multe focuri asupra lor le-a aprins corturile, unde au ars peste 40 de femei și copii. În urmă au mai împușcat 10 băieși. După asta muncitorii au ocupat toate băile cu puterea și s'au înarmat și ei. Apoi s'a început lupta pe moarte și viață între greviști și miliție.

La 30 Aprilie s'a scris deja, că lupta de pînă atunci avea peste 170 de victime. Pentru asta Italia a intervenit la guvernul Statelor- Unite, cerînd apărarea vieții muncitorilor, între cari se află și foarte mulți italieni; tot așa se așteaptă să intervină și Austro-Ungaria, de- oarece sunt acolo și mulți cetățeni din Ungaria și Austria.

Rockefeller, proprietarul minelor din Colo- rado, a declarat că el îndeplinește cerințele muncitorilor, în afară de recunoașterea sindi- catului, ceea ce n-o voiește la nici un caz. Bă- ieșii însă nu se îndestulec cu asta, spunînd că recunoașterea cerințelor lor e numai pe hîrtie, într'adevăr însă nu există. Ei cer să li-se recunoască organizația, să nu fie luați în lucru muncitori neorganizați, căci atunci ei își vor putea asigura rezultatele celorlalte. Pentru asta a voit fiul lui Rockefeller să începe lupta dreaptă a băieșilor.

Guvernatorul din Colorado a anunțat guver- nului din Washington, că tot ținutul băilor se află în foc, poporul s'a răscolit și dacă grab- nic nu va merge armata la fața locului, se va vărsa sînge tot mai mult și mai mult. Peste 100 de copii au pierit și nu se știe unde sunt, dar se crede că au răzăcit în pustie.

Numai partidul socialdemocrat luptă pentru apărarea băieșilor împotriva blăstămaților de Rockefelleri. Acest partid printr'un manifest a cerut președintelui Statelor-Unite, Wilson, să intervie spre a împiedeca uciderea și prigo-nirea minerilor, căci altfel partidul socialist își ține de datorință să înarmeze poporul întru atita, ca să isprăvească odată cu călăii și su-gătorii de sânge.

Condamnăm orice ucidere, dar nu ne-am mira, când odată am auzi numai că tiranul de Rockefeller și-a primit răsplata fiind ucis pentru faptele lui sângeroase, de un muncitor necăjit și asuprit. Ba chiar o merită aceasta și el și toți aceia, cari string milioane și mi-liarde din truda poporului, să fie zdrobiți ca șarpele veninos și periculos omenimei, căci lor nu li-i destul numai bunul furat dela cei să-raci, ci rîvnese și la viața și sîngele munci-torimei.

Oh, sermani băieși, voi, cei mai folositori membri ai lumii de astăzi, voi, cari aproape n'aveți vreme să vedeți nici soarele, nici fa-milia, copii, femeia și părinții, căci ziua mun-ciți din greu tot pentru alții, fiind înconjurați de pericolul focului, iar dacă scăpați de moarte în mină, atunci afară vă împușcă ca pe niște fiare selbatice.

Destul a fost din chinuri, ridicativă fruntea și arătativă puterea voastră nebiruită! Uniți-vă cu toți frații voștri din cîmp și fabrici sub steagul roșu al socialismului, căci voi sunteți suveranii lumii și numai să voiți, dacă cu toții veți pune mîinile în piept și nu veți lucra, atunci se va ruina lumea întreagă, iar călăii blestemați cari te chinue poporul, vor pieri de foame, căci nu sunt vrednici ei de nimic folositor. Cînd veți lovi cu pumnul vostru oțelit de munca grea, toți se vor prăbuși, încît nici urmă nu va rămînea de viața asupritorilor blestemați.

Deci și voi, fraților proletari, băieși, lucră-tori de cîmp și de fabrici din Ungaria, pregă-țiți-vă, înșirați-vă în tabăra mare proletară, la lupta care va sfărma lanțurile robiei și va face dreptate pe pământ.

CĂTRE POPOR!

*Explicarea pe scurt a programului
Partidului Socialdemocrat din Ungaria.*

(Urmare.)

Fiecare votant să fie alegibil. Pentru că acela, care e destul de copt spre a vota, e destul de copt și ca să fie ales.

Votările să se facă în zile de odihnă, pen-trucă altfel omul sărac nu poate merge la votare, dacă nu voește să-și piardă salariul din cauza alegerei și astfel tot numai bogații votează.

Alegerile dietale, congregaționale să se facă la fiecare doi ani. La noi deputații să aleg acum pe 5 ani. Reînnoirea funcționarilor con-gregaționali (comitatensi) să face la fiecare 6 ani. Dacă acum e ales cineva, acela poate face ce voește ani de-a rândul. Nu poate fi silit a face așa, cum alegătorii voesc. Inșă dacă la fiecare doi ani i-am alege, atunci ori ar lu-era cum alegătorii voesc, sau dacă nu, atunci le-am arăta calea pe unde au venit.

2. *Desființarea Casei magnaților.* Și aceasta e o cerere dreaptă. Pentru că în Casa magnaților sunt azi astfel de legiuitori, cari ori cît ar fi de proști, dar pentru că sunt bogați, conți, ba-roni și pentru că au averi, ocupă acel loc și fac legi. Pe lângă ei mai sunt și de aceia, pe cari regele îi denuște, pentru că fac servicii plăcute familiei regale. Prin urmare, se poate întîmpla, că în Dietă ajung mulți deputați so-cialdemocrați și aceștia fac legi bune, însă Casa magnaților respinge aceste legi și le trimite înapoi Dietei.

Dar nu este destul numai ca votul să fie universal, ca la fiecare doi ani să votăm și Casa magnaților să se desființeze. Mai trebuie să fie *Corpuri legiuitoare nemijlocite, cu dreptul de propunere și respingere al poporului.* Acelora, pentru cari se fac legile și cari pe trupul lor pro-priu simt greutatea legilor rele, trebuie să li-se dea dreptul de respingere. Așa cum fiecare poate fi soldat, așa trebuie să devie și legiui-

tor, pentru a nimici legile rele. Numai astfel poate să se mîntuiască poporul de slugărnice.

3. Poporul trebuie să fie stăpîn în patria sa. De aceea pretindem o autonomie întinsă.

Autoritățile trebuie să facă ceea ce poporul pretinde. De aceea trebuie ca funcționarii să fie aleși de popor. Funcționarii trebuie să fie răspunzători poporului pentru ceea ce fac. Să nu fie o asemenea funcțiune, care să se poată moșteni dela tată la fiu. Și să se desființeze orice rang.

(Va urma.)

ȘTIRI

*

— **Nimicirea unui sat.** În comuna Vajdaháza din comitatul Solnoc-Dobâca, pe urma negrijii cîtorva copii s'a iscat un foc, care fiind mînat de vînt nu peste mult a co-pleșit satul întreg. 98 de căși și alte zidiri au căzut pradă focului. Intr'o casă un copil de 5 ani s'a făcut serum, căci n'a putut fi salvat. Paguba e uriașă.

— **Rachiul.** Pentru cinci cupițe de rachi s'a învoit să omoară un om: știrea aceasta groaznică și de neerezut ne vine din Petro-șeni. De acolo, de unde capitalul și autorită-țile țin muncitorii în robie. Rachiul face acolo, ca plata să fie mai mică. Conștiința omenească, amărîrea și răsvrătirea o înăbușe cu otrava rachiului. În părțile întunecate ale robiei de astăzi rachiul e cel mai principal bine, rachiul e singurul lucru ce se dă în schimbul trudei, a chinului și a muncii. Numai aceasta explică că în părțile unde încă n'a străbătut conștiința muncitorească, de cite nu sunt în stare oamenii pentru un pahar de rachi. Numai așa înțele-gem și cazul din Petroșeni, care în grozăvie-nia lui par'că ne pare de neerezut. Anume Samuil Dan a aflat că nevastă-sa a legat prie-tenie strînsă cu feciorul Petru Catarina. Vineri a fost Dan la circiumă, unde în stare de be-șe a întrebat ce cine se învoește să omoară pe în-șelătorul nevastei lui pentru 5 cupițe de rachi. Minerul Petru Hanchiș s'a învoit și după ce Dan i-a plătit prețul rachiului, s'a dus la lo-cuința lui Catarina și la străpuns cu cuțitul, omorîndu-l pe loc. Jandarmeria a deținut pe ucigaș.

— **A voit să moară, pentru că nu avea de lucru.** Suntem în deplină primă-vară, cînd mulți oameni ce iarna nu lucrau nimic, așteaptă să fie primiți undeva; dar lipsa de lucru tot nu încetează. Cîți oameni n'au ajuns în brațele morții, pe urma crizei economice, căci n'au putut suporta foame și a fura n'au voit! Și lăcătușul B. J. din Cinci-bisericii (Pécs) aparține acestei categorii de nefericiți. De multă vreme era fără lucru. De geaba voia să lucre, înzadar căuta de lucru, nimănui nu-i trebuia. Măcar că cu siguranță era robust și om folositor, fiind numai de 21 ani. În necaz a beut acid salicit. A fost trans-portat la spital, unde a spus următoarele: „Am făptuit așa, pentru că de mult timp eram fără lucru, și nici cum n'am putut fi angajat undeva“. Starea lui B. J. nu e gravă și se va vindeca. Cît timp îi va ține morbul, va avea și pine. Dar ce va face după ce știința medi-cală îi va reda sănătatea?

— **Cutremur de pământ în Italia.** În partea de sud a Italiei, unde cutremurele de pământ sunt atît de dese, săptămîna trecută s'a întîmplat o nouă nenorocire. Pământul iarăși s'a cutremurat și multe sate și orașe au fost nimicite. Casele toate s'au surpat și au pierit 1500 de vieți omenești. Cutremurul e aproape tot atît de groaznic, ca cel din 1908 din Messina.

— **Răsboiul dintre Mexic și Sta-tele-Unite.** Un răsboi crîncen s'a iscat în-tre Statele-Unite americane și Mexic. Capita-liștii din America, cari de mult timp voesc să pună mina pe Mexic, care e bogat în isvoare de petrol, prin răsboiul acesta voesc să-și ajungă scopul. Dar va fi cam greu, căci mexi-canii cei îndeletniciți cu arma se apără cu în-verșunare. Din ambele părți mulți singerează și multe vieți se sting. Și toate acestea se fac la porunca și spre folosul capitaliștilor.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

Către tovarășii din Banat!

Partidul socialdemocrat din Timișoara a ceput o mare acțiune pentru alegerile viito și totodată a hotărît, că intrucît se poate, se țină adunări populare și în orașele prec și satele locuite de români.

La adunările astea se va vorbi despre ec economică, despre starea politică și noua le electorală (de vot). O astfel de adunare n an tinut deja Duminecă, la 10 Mai st. n. în Sánd de an háza, la care a vorbit tov. T. Novac din a num

Duminecă, la 17 Mai se va țin o adunare în Baráczfalva, iar D mineca viitoare, la 24 Mai se ținea alta în Oravița.

Toți tovarășii din locurile sus amintite p cum și din jur, sunt chemați să ia parte număr cît mai mare la adunările acestea.

Dela secțiunea din Timișoara.

Secțiunea română din Timișoara aranjea pentru Duminecă la 17 Mai două conferin. Una înainte de amiaz la orele 9 în loca secțiunii din Gyárvarós, strada Buziașului iar alta după amiaz la orele 3 în Feren város (Mehala) în ospătăria Gimpei, la cari vorbi un delegat din Budapesta.

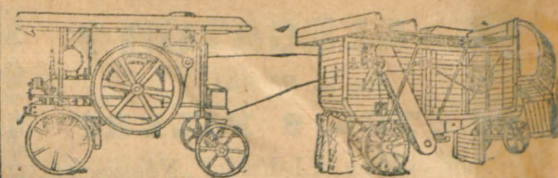
Dela secțiunea din Budapesta.

La secțiunea din Budapesta (Nagydiófa-ut nr. 17) va vorbi Duminecă în 17 Mai tovarăș C. Iordăchescu, despre munca manuală și munc intelectuală. — Tot în ședința asta se va fa și complectarea comitetului. Tovarășii membri sunt avizați să se prezinte număr întreg.

Editor și redactor responsabil: **Ioan Flueraș.**

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII. Conti-utea

Fiecare agricultor știe că cele mai bune
TREIRĂTOARE CU MOTOR

mașini de
semănat

și tot felul de instrumente
economice,

instalații de moară

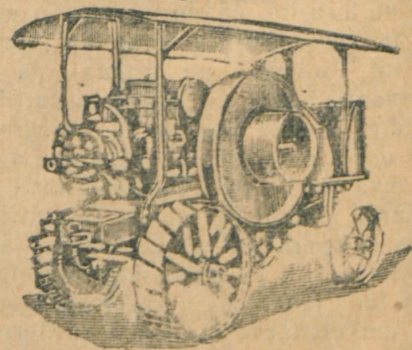
mai ieftin, cu garanță și pe rate le poate procura la

Firma KOVÁCS és ZAKARIÁS

Budapest, VIII., Köztemető-ut 23. szám.

Cereți preț curentul și conspectul nostru. (3)

Cele mai bune și mai de încredere

Garnituri de treerat — automobile
Sdrobitoare de piatră — automobile

Fireze și mașini de crepat, automobile.

Motoare cu benzin, de gaz și cu ulei brut.

Instalațiuni pentru mori,

Pluguri cu motor, cari se pot într. buința și

pentru imblătit și pentru transportarea de greutate.

KELLNER és SCHANZER

BUDAPEST, KÁLMÁN-UTCA 3.

Rugăm numai intereseții serioase